

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato 25 NOV 2015

Austri Vind DA – Kjølberget vindkraftverk i Våler kommune - klagesak

1. Innledning

Austri Vind DA (Austri) søkte 26. november 2013 om anleggskonsesjon for å bygge og drive Kjølberget vindkraftverk i Våler kommune. Det ble i tillegg søkt om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse. Eidsiva Nett As søkte samtidig om nettilknytning for anlegget.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ga 27. juni 2014 Austri anleggskonsesjon. Konsesjonen omfatter inntil 40 MW installert effekt, tilsvarende en årlig produksjon på 111 GWh i et planområdet som består av Kjølberget, Buberget og Bråtasæterberget. Det ble samtidig gitt samtykke til ekspropriasjon. Søknaden om forhåndstiltredelse ble stilt i bero.

NVE ga også anleggskonsesjon til Eidsiva Nett As for nettilknytningen til vindkraftverket.

NVEs vedtak ble påklaget av følgende personer og organisasjoner:

- Forum for natur og friluftsliv Hedmark (FNF)
- Norsk Ornitologisk Forening (NOF)
- Håberget gård v/Gry Hansen og Dag Trygve Hansen (Hansen)

Fylkesmannen i Hedmark har innsigelse til prosjektet.

Austri kommenterte klagen i brev av 3. september 2014. NVE fant ikke grunnlag for å endre vedtaket og sendte saken over til Olje- og energidepartementet ved brev av 8. oktober 2014.

Departementet gjennomførte klagebefaring i området 27. august 2015, sammen med representanter fra klagerne og Austri. Det ble i forbindelse med befaringsen avholdt møte hvor Austri, kommunen og klagerne var til stede.

2. Klager og innsigelser

Klager

Klagerne anfører blant annet at tiltaket ikke er godt nok utredet. Vedtaket er preget av usikkerhet blant annet om biologisk mangfold som dyre- og fugleliv og virkninger for friluftsliv og landskap. Det anføres at vindkraftverket vil påvirke bruken av Håberget gård som turistattraksjon og det vil også påvirke turdraget Finnskogleden og jakt i området. Videre anføres det at NVE ikke har lagt vekt på støyvirkninger i anleggsperioden, og hvordan det vil påvirke turismen.

For en nærmere gjengivelse av klagen viser departementet til NVEs oversendelsesbrev av 8. oktober 2014.

Innsigelse

Fylkesmannen i Hedmark har innsigelse mot etablering av turbiner og infrastruktur i den sørlige delen av planområdet rundt Buberget, fordi det er forslag om frivillig vern av skog grunnet gammelskogsverdier. Tiltakshaver og Fylkesmannen har kommet til enighet om flere punkter i innsigelsen. Det gjenstår nå innsigelse grunnet plassering av den såkalte turbin nr. 12 som Fylkesmannen vil ha plassert lenger nord.

3. Departementets vurdering

Innledning

Departementet skal i klagebehandlingen vurdere de synspunkter klagerne kommer med. Departementet kan prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd. I departementets vurdering av om konsesjon etter energiloven skal opprettholdes, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt.

Klagegrunnene er i stor grad overlappende, og departementet behandler derfor anførselene tematisk.

Kunnskapsgrunnlaget

Klagerne anfører at søknaden og utredningene om naturmangfold, friluftsliv/turisme, støy og landskap er mangelfulle og at konsesjonsvedtaket er fattet på mangelfullt grunnlag. Klagerne mener det er nødvendig med flere utredninger av sumvirkninger fra flere vindkraftverk i området. De mener at det må på plass en regional plan for vindkraftutbygging før vedtak om vindkraftverk fattes.

I samsvar med naturmangfoldloven (nml) § 8 første ledd bygger departementet klagebehandlingen på følgende dokumentasjon som kunnskapsgrunnlag i saken:

- Konesjonssøknaden med konsekvensutredninger og NVEs konsesjonsvedtak av 27. juni 2014 inkl. høringsuttalelser.
- Tilleggsopplysninger fra tiltakshaver i brev av 25. februar og 22. mai 2014.
- Klagene på NVEs konsesjonsvedtak og NVEs vurdering av disse i brev av 8. oktober 2014.
- Departementets befarings- og folkemøte 27. august 2015.
- Oppdaterte registreringer i *Naturbase* og *Artsdatabanken*.
- Saksdokumentene i følgende søknader om vindkraftverk: Kvitvola, Raskiftet, og Songkjølen/Engerfjellet vindkraftverk.
- Naturvernforbundet i Hedmarks brev av 9. september 2015 - Nye artsfunn av sjeldne artsforekomster innenfor planforslaget til Kjølberget vindkraftanlegg i Våler kommune, Hedmark.
- Utkast til handlingsplan for huldrestry, Biofokus-rapport 2010-36.

Kravet til kunnskapsgrunnlag skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Etter departementets vurdering gir den samlede dokumentasjon i denne saken tilstrekkelig grunnlag for å drøfte og vurdere effekten av vindkraftverkene på naturmangfoldet slik nml. § 8 krever. Også virkningene av tiltaket er beskrevet på tilstrekkelig vis. Den samlede dokumentasjon gir et godt grunnlag for den overordnede avveining av alle relevante hensyn som skal skje etter energiloven, jf. også prinsippet i forvaltningsloven § 17 om utrednings- og informasjonsplikten.

Etter departementets vurdering er saken godt opplyst og kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig for å fatte vedtak i saken.

Forvaltningens skjønnsvurdering og praksis

FNF og NOF anfører at NVEs vedtak bryter med en rekke lover og bestemmelser for offentlig forvaltning av naturresurser og miljøforvaltning. FNF mener blant annet at vedtaket bryter med "Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftverk," St. meld 39 om friluftsliv, "Regionale føringer for behandling av vindkraftsaker i Hedmark" og naturmangfoldloven.

Departementet viser til den samordnede behandling som er foretatt av søknadene om vindkraft i flere deler av Hedmark. Denne behandlingen gir grunnlag for at konsesjon kan gis til de minst konfliktfylte prosjektene. Det vises her til Klima- og miljødepartementets og Olje- og energidepartementets "*Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg*" av 2007. Kriteriene i retningslinjene for vindkraftverk inngår som grunnlag ved konsesjonsmyndighetenes behandling av søknadene. Departementet har også sett hen til Hedmark fylkeskommunes retningslinjer i vurderingen av om det skal gis konsesjon.

I Hedmark fylkeskommunes regionale føringer for behandling av vindkraftsaker fremgår det at det ikke bør etableres vindkraftanlegg som har direkte influens på større verdifulle landskapsområder. Her er Finnskogen nevnt som et eksempel på et slikt landskapsområde. Videre fremgår det at det ikke bør etableres vindkraftanlegg som har betydelig influens på særlige viktige friluftsområder.

Imidlertid har Fylkeskommunen i Hedmark i høringsrunden ment at Kjølberget vindkraftverk ikke får plassering, utforming eller omfang som gjør at regionale føringer for behandling av vindkraftsaker tilsier at Hedmark fylkeskommune skal gå imot at det gis konsesjon.

Departementet er av den oppfatning at vedtaket ikke er i strid med gjeldende regelverk og retningslinjer. Det vises i den sammenheng til drøftelsene under.

Naturmangfold

I den skjønnsmessige vurdering som foretas etter energiloven ved avgjørelsen av klagen på tillatelse til bygging og drift av dette vindkraftverket, vurderes miljøkonsekvensene av tiltaket i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til kraftforsyningssikkerheten og tiltakets bidrag i satsingen på fornybar energi og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies. Prinsippene i nml. § 7, jf. §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter energiloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i nml. §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene iakttas ved departementets behandling av denne klagesaken.

Klagerne anfører blant annet at tiltaket er i strid med nml. § 12 om miljøforsvarlige teknikker, driftsmetoder og lokalisering. FNF anfører at det må tas større hensyn til biologisk mangfold, og at kravene nml. § 8 setter til kunnskapsgrunnlaget, ikke er tilstrekkelig imøtekommet i utredningen. De anfører også at flere av de nevnte artene i konsekvensutredningen er skye arter og det antas at disse vil holde seg borte om vindkraftverket realiseres. FNF anfører videre at tiltaket ikke er i henhold til nasjonale mål og internasjonale forpliktelser om å ivareta biologisk mangfold. NOF anfører at området innehar naturtypen gammelskog, noe som det er lite igjen av på Østlandet. To av vindkraftverkene på Østlandet som har fått konsesjon av NVE (Songkjølen og Engerfjellet i Nord-Odal og Kjølberget) gir etter det anførte virkninger for gammelskogsområder. Området Buberget som ligger sør for Kjølberget er vurdert som et kjerneområde for biologisk mangfold på grunn av gammelskog. Området er foreslått som naturreservat. NOF etterlyser en helhetlig plan for vindkraftverk i Hedmark.

Kunnskapsgrunnlaget

Departementet viser til at NVE som ledd i konsesjonsbehandlingen, har vurdert alle utredningene som er gjennomført i forbindelse med konsesjonssøknaden. Når det gjelder vurderingene av virkningene på naturmangfold, mener departementet at utredningene både tilfredsstillende kravene i utredningsprogrammet og gir et tilstrekkelig

kunnskapsgrunnlag for beslutningen, jf. også forvaltningsloven § 17. Det vises til den samlede dokumentasjonen som er omtalt ovenfor.

Naturtyper og vegetasjon

I følge konsekvensutredningen er det både ved Kjølberget og Buberget områder med gammelskog. Området er beskrevet som litt rikere skog. Gammelskogsområdene har flere gode forekomster av lav og vedboende sopp. I begge områdene er det registrert truede og nær truede arter som gubbeskjegg (NT), sprikeskjegg (NT), svartonekjuke (NT), rynkeskinn (NT) og skorpepiggsopp (NT). I følge Naturvernforbundets brev av 9. september 2015 ble det også i forbindelse med kurs i regi av SABIMA, påvist lys brannstubbeklav (VU), taiganål (VU), duftskinn (LC), og langnål (LC). Naturvernforbundet viser også i brev av 19. januar 2015 til observasjoner av huldrestry (EN) på to lokaliteter i planområdet på 90' tallet. Forbundet viser til at det ikke har vært drevet hogst i disse områdene i mellomtiden og mener derfor det er sannsynlig at huldrestry fremdeles finnes i området. Huldrestry ble imidlertid ikke påvist i forbindelse med kartleggingen i regi av SABIMA i september 2015.

I konsekvensutredningen gis den gamle granskogen C-verdi (lokalt viktig) og i verdivurderingen er gammelskogsområdene vurdert å ha middels/stor verdi. Nordvest for planområdet i Trysil kommune ligger Skjeftkjølen naturreservat som er et viktig våtmarksområde for fugl. Naturreservatet er vurdert til stor verdi. Influensområdet for øvrig er ikke vurdert som viktig for truede arter, og er vurdert til liten verdi. Om lag 4 km sørøst for tiltaket ligger Märramyren, et større myrkompleks på svensk side, som er vurdert å ha nasjonal betydning for biologisk mangfold.

Departementet har forelagt opplysningene fra Naturvernforbundet for Fylkesmannen i Hedmark. Fylkesmannen skriver i e-post av 15. september 2015 at funnene bekrefter tidligere vurderinger av at det som er av viktige arter og naturtyper i planområdet er knyttet til gammel barskog. Om områdene rundt Kjølberget skriver Fylkesmannen at det er en del gammel barskog der, men at det er gjennomført ganske omfattende stripehogster i området, som gjør gammelskogen fragmentert. Fylkesmannen mener likevel at det i detaljplanleggingen av veger og turbinplasseringer i størst mulig grad bør unngås inngrep i de gjenværende gammelskogfragmentene i et forsøk på å sikre de nå registrerte naturverdiene. Fylkesmannen prioriterer at det unngås inngrep i områdene ved Buberget, da disse har klare verneverdier.

Når det gjelder huldrestry konstaterer departementet at dette ikke ble påvist ved SABIMAs kartlegging i 2015, men at Naturvernforbundet likevel mener det er sannsynlig at arten finnes i området. Departementet påpeker i den forbindelse at det fra andre områder er kjent at huldrestry har forsvunnet fra kjente populasjoner til tross for at det ikke har vært drevet hogst i disse. Tidligere påvisninger er derfor ikke ensbetydende med at arten fremdeles er tilstede. Fylkesmannen skriver i e-post av 15. september 2015 at embetet ikke er kjent med at det er funnet huldrestry på Kjølberget, men at det ikke kan utelukkes at arten har vokst der, og heller ikke at den fortsatt kan

finnes på gamle grantrær, mest sannsynlig i de delene av de nordvendte skråningene hvor det fortsatt er gammelskogfragmenter. Fylkesmannen mener det bør vurderes om det bør gjennomføres feltundersøkelser for å avdekke om huldrestry fremdeles finnes i området.

Departementet legger til grunn at mange av de truede og nær truede plantartene i området i hovedsak knyttes til områder med gammelskog og dødt trevirke og til dels områder med fuktighet. Bevaring av disse til dels fragmenterte gammelskogsområdene kan derfor ha betydning for utbredelsen av truede og nær truede arter i planområdet. NVE skriver at det normale er at bare 3-5 prosent av planområdene i et vindkraftverk blir fysisk berørt av vindturbiner og infrastruktur. Selv om det må påregnes en større sone rundt arealinngrepene, der økologien kan bli påvirket, mener departementet at de begrensede faktiske arealbeslagene ved etablering av vindkraftverket gjør det mulig å justere inngrepene slik at konfliktene reduseres.

NVE har satt krav om at det i planområdets utforming skal tas hensyn til at gammelskogsområdene på Buberget i størst mulig grad unngår inngrep. NVE mener da at de truede plantartene i området ikke blir vesentlig berørt av tiltaket. Dette gjelder også for plantearter i tilstøtende områder på svensk side.

Forutsatt at det gis konsesjon, legger også departementet til grunn at det i arbeidet med detaljplan og MTA søkes å redusere inngrepene i gammelskogen rundt Kjølberget så langt det er teknisk/økonomisk hensiktsmessig.

Etter departementets vurdering vil ikke hensynet til vegetasjon og naturtyper være avgjørende for om det skal gis tillatelse til en utbygging av Kjølberget vindkraftverk.

Fugl og fauna

Av nær truede og truede dyrearter er det ifølge konsekvensutredningen gjort observasjoner av jerv (EN), jaktfalk (NT) og hønsehauk (NT) i området. Planområdet er imidlertid ikke viktig for artene. I gammelskogsområdet vil livskraftige arter som tretåspett og lavskrike kunne påvirkes av tapt habitat. Virkninger for fugl i planområdet vurderes i utredningen som *liten negativ*. Vindkraftverket ligger ifølge utredningen ikke i kjente trekkveier for fugl.

Ifølge utredningen ligger Skjeftekjølen naturreservat så langt unna at hekkende fugl ikke blir berørt.

Departementet legger til grunn at tiltaket ikke vil true forvaltningsmålet for arter, jf. nml. § 5, og at hensynet til fugl og fauna ikke er til hinder for utbygging av Kjølberget vindkraftverk.

Samlet belastning for naturmangfoldet

Påvirkning på et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Når flere utbyggingstiltak i et område samlet kan få vesentlige virkninger, skal tiltakets kumulative effekter til sammen med andre gjennomførte og planlagte tiltak i utbyggingstiltakets influensområde vurderes.

FNF anfører at NVEs vurdering av sumvirkninger i området er mangelfull. Avstanden mellom de planlagte vindkraftverkene i Hedmark er ikke stor nok til at vurdering av sumvirkninger kan utelukkes. FNF anfører at sumvirkningene vil gjøre seg gjeldende for INON, naturmangfold, friluftsliv og landskap.

Når departementet vurderer den samlede belastningen på økosystemet, tas det utgangspunkt i truede og nært truede arter og naturtyper og områder av betydning for disse.

Naturtypen som berøres i Kjølberget og Buberget er *gammel barskog*. Innenfor den gamle granskogen i planområdet finnes spredte forekomster av flere nær truede vedboende sopp og hengelav. Bortsett fra skogbruk, er det ikke kjennskap til større inngrep eller utbygginger i området som berører naturtypen særskilt. Det drives imidlertid aktivt skogbruk i dette området. Større sammenhengende arealer med gammel barskog er derfor uvanlig, og typiske arter knyttet til den eldre barskogen antas å være under press. Det er imidlertid ingen naturreservater med barskog innenfor en radius på 10 km omkring planområdet, men det er registrert flere områder med naturtypen gammel barskog.

Vindkraftverket på Kjølberget vil ifølge KU direkte og indirekte berøre om lag 10 prosent av den gamle naturskogen i området. Begge områdene er relativt lett tilgjengelig for tømmerdrift slik skogsbilveinettet er i dag. Nye veier i området vil gjøre skogsdrift enklere.

Påvirkningen av vindkraftverket på denne samlede belastningen på gammel barskog vurderes derfor som begrenset sammenlignet med det en kan forvente med ordinært skogbruk i området.

Det er ikke kjent at andre tiltak i området vil ha en vesentlig samlet påvirkning på gammel barskog.

Det er usikkert om hengelaven huldrestry (EN) finnes i området. Det er svært få lokaliteter med huldrestry igjen i Hedmark, noe som gjør at eksisterende lokaliteter har høy verdi. Huldrestry er tidligere påvist i planområdet for det planlagte Songkjølen vindkraftverk i Nord-Odalen, men det er usikkert om den fremdeles finnes der. En eventuell utbygging av begge disse områdene gir derfor en viss risiko for en økt samlet belastning på huldrestry i Hedmark. Departementet mener derfor NVE i forbindelse med detaljplanleggingen bør vurdere å be om undersøkelser for å avdekke om

huldrestry blir berørt. Etter departementets vurdering ligger dette innenfor de krav som kan stilles i forbindelse med utarbeidelse av MTA.

Etter en samlet vurdering av vindkraftverket, sammenholdt med eksisterende inngrep i området, finner departementet at tiltaket vil ha begrensede negative konsekvenser for flora og fauna. Ulempene for biologisk mangfold kan ikke ses å være av avgjørende betydning i konsesjonsvurderingen.

På denne bakgrunn finner departementet at den samlede påvirkningen økosystemet blir utsatt for, ikke vil være til hinder for at det gis konsesjon til Kjølberget vindkraftverk, jf. nml § 10.

Støy

Hansen anfører at NVE ikke har lagt vekt på støyvirkninger i anleggsperioden i vedtaket om Kjølberget vindkraftverk. Klageren anfører at slik støy vil påvirke Håberget gård som turistattraksjon.

I følge konsekvensutredningen forventes det en mindre økning av lydnivå langs eksisterende veier i forbindelse med bygging av vindkraftverket. Støy fra anleggsvirksomhet i planområdet vil variere over tid, men konsekvensene for denne fasen vurderes generelt som små.

Etter departementets vurdering vil ikke hensyn til støy i seg selv være et avgjørende argument mot en utbygging av Kjølberget vindkraftverk.

Friluftsliv

Klagepartene anfører at etablering av Kjølberget vindkraftverk vil medføre betydelige virkninger for friluftslivet både i og rundt planområdet. Hansen anfører at vindkraftverket vil påvirke bruken av Håberget gård som turistattraksjon og at dette ikke er vektlagt riktig i konsekvensutredningen eller av NVE. Andre overnattingssteder, samt turdraget Finnskogleden og jakt i området vil etter det anførte også bli påvirket av tiltaket. Finnskogen i sin helhet er av nasjonal verdi, både når det gjelder historie, kultur og natur.

I konsekvensutredningen er vindkraftverkets influensområde delt inn i fem delområder. Dette er selve planområdet, en influenssone på 10 km som inkluderer Våler, Elverum og Trysil kommuner, samt Torsby kommune i Sverige.

Finnskogleden er på totalt 240 km, og inngår i den nasjonale stien Grensesømmen mellom Halden og Nordkapp. Den nordlige delen av Finnskogleden går over Kjølberget som er ledens høyeste punkt. I planområdet er det et inngrepsfritt naturområde med gammelskog som er attraktivt for friluftsliv. Fra planområdet fortsetter leden videre gjennom Våler kommune. I nærheten av planområdet er det flest stier på Elverum-siden, der også Finnskogleden går. På både Våler- og Elverum-siden er det registrert en

rekke overnattingstilbud nær planområdet. På Trysil-siden er det flere private hytter og her ligger også Høljavassdraget med naturvernområder, stier og overnattingstilbud innen 10 km fra tiltaket. På svensk side er det betydelige friluftssinteresser med flere merkede stier og overnattingstilbud. Samlet sett er influensområdet på norsk side vurdert til *middels verdi* for friluftsliv. Influensområdet på svensk side er vurdert til *stor verdi*. Ifølge utredningen vil de negative virkningene være størst innen og nær planområdet. Samlet er vindkraftverket og tilhørende infrastruktur vurdert å gi *middels negativ konsekvens* for friluftsliv.

Departementet konstaterer at Kjølberget vindkraftverk vil bli synlig fra flere friluftslivsområder og turmål i plan- og influensområdet. Friluftslivet i planområdet vil også bli påvirket av støy, skyggekast og ferdselsbegrensinger som følge av fare for iskast. Tiltaket vil endre opplevelsesverdien flere steder i og rundt planområdet, særlig for brukergrupper som ønsker å oppleve stillhet og urørt natur. Det legges derfor til grunn at tiltaket vil påvirke bruken i området, herunder overnattingsstedet Nordre Kjølbergkoie, Finnskogleden og jakt i området.

Etter departementets vurdering vil Kjølberget vindkraftverk medføre negative virkninger for det tradisjonelle friluftslivet i planområdet og tilgrensede områder. Et vindkraftverk på Kjølberget vil påvirke opplevelser langs Finnskogleden, både der leden passerer gjennom planområdet og fra avstand. Vindkraftverket omslutter ledens høyeste punkt, Kjølberget. Turbinene er imidlertid planlagt plassert lengst mulig vekk fra Finnskogleden og det er lagt opp kun én kryssing med ny vei. Turbinene er planlagt på det nærmeste om lag 175 meter fra leden. Våler kommune har imidlertid uttalt at denne delen av leden i liten grad benyttes i dag, og de som går her vil lett kunne legge turen om til en vestlig trasé om Flisberget.

Departementet mener at etablering av vindkraftverket ikke er til hinder for at Kjølberget fremdeles kan brukes til friluftsliv, men området vil være mindre attraktivt og vil fremstå annerledes. En etablering av vindkraftverket med økt veinett kan på den annen side føre til annen og økt bruk av området.

NVE har i vurderingen kommet til at konsesjon til Kjølberget vindkraftverk ikke bør medføre en omlegging av Finnskogleden. I stedet foreslår NVE at det bør settes opp et informasjonsskilt der stiene deler seg. Her skal det fremgå at leden føres gjennom vindkraftverket og videre til overnattings- og aktivitetstilbud på Håberget gård. På denne måten gis friluftslivutøverne mulighet til å velge, samtidig som det ikke svekker næringstilbudet på Håberget gård. Departementet slutter seg til dette forslaget når konsesjon gis.

Kjølberget vindkraftverk planlegges omtrent 20 kilometer sørøst for Raskiftet vindkraftverk, som departementet ga endelig konsesjon til i vedtak av 29. juni 2015. Disse to vindkraftverkene kan dermed påvirke de samlede friluftslivsmulighetene i Elverums-regionen. I vedtaket om Raskiftet vindkraftverk ble det satt vilkår om at

tiltakshaver skal utarbeide en plan om avbøtende tiltak for friluftsliv i samarbeid med Trysil, Åmot og Elverum kommuner og friluftslivs-/idrettslag i området. Det skulle også tas hensyn til sumvirkninger av Raskiftet og Kjølberget vindkraftverk. Dette vilkåret vil dermed få anvendelse også for konsesjonen til Kjølberget vindkraftverk.

Etter departementets vurdering er ikke hensynet til friluftsliv til hinder for å gi konsesjon til Kjølberget vindkraftverk.

Nærmere om innsigelsen fra Fylkesmannen i Hedmark

Fylkesmannen i Hedmark har fremmet innsigelse mot etablering av vindturbiner og infrastruktur i den sørlige delen av planområdet rundt Buberget, der det er et forslag om frivillig vern av skog grunnet gammelskogsverdier. På bakgrunn av dette fremla tiltakshaver revidert plankart der vindturbinene nr. 9, 10, 11 var tatt ut, mens nr. 12 på Buberget ble trukket om lag 120 meter mot vest og nordvest. Fylkesmannen mener endringen imøtekommer alle innsigelsespunkt med unntak av plasseringen av vindturbin nr. 12. For denne vindturbinen har Fylkesmannen foreslått to alternative plasseringer. Tiltakshaver mener at Fylkesmannens lokaliseringsforslag 12 B er økonomisk gjennomførbart så lenge ny adkomstvei kan legges parallelt med Finnskogleden på deler av strekningen. Alternativt opprettholdes søknaden om plassering av vindturbin nr. 12 som omsøkt. Tiltakshaver opplyser for øvrig at grunnet Fylkesmannens innsigelse vil det ikke lenger være mulig å bygge omsøkte installert effekt på 45 MW. Søknaden reduseres derfor til 40 MW.

Departementet finner at det er ønskelig å redusere den samlede belastningen på gammelskogen i området, og at en utbygging på Kjølberget øker betydningen av å bevare områdene ved Buberget. Det vises til vurderingene ovenfor.

Departementet har konferert med Fylkesmannen i Hedmark om forutsetningene for det videre arbeidet med detaljplanleggingen av prosjektet. I e-poster av 22. og 23. september 2015 uttrykker Fylkesmannen tro på at det er mulig å finne løsninger for det aktuelle turbinpunktet innsigelsen nå er knyttet til, men forutsetter at Fylkesmannen bør tas med i vurderingen.

Planområdet ved Buberget må derfor reduseres. Planområdet begrenses i sør slik at turbin 12 lokaliseres utenfor det planlagte verneområdet, jf. vedlagte kart merket "Kart foreslått verneområde og turbin nr 12". Departementet har i denne vurderingen sett hen til at tiltakshaver har opplyst at Fylkesmannens lokaliseringsforslag 12 B er økonomisk gjennomførbart så lenge ny adkomstvei kan legges parallelt med Finnskogleden på deler av strekningen.

Den videre oppfølging av detaljene rundt lokalisering av turbin nr. 12 håndteres av NVE gjennom godkjenning av detaljplan. Fylkesmannen i Hedmark skal kontaktes i forbindelse med detaljplanleggingen i dette området.

Samlet vurdering av Kjølberget vindkraftverk

I vurderingen som skal gjøres etter energiloven § 3-1, jf. § 1-2, må fordelene veies opp mot ulempene tiltaket medfører.

Departementet har foretatt en samlet vurdering av alle de anførte ulempene ved en utbygging av Kjølberget vindkraftverk. Ulempene er vurdert opp mot fordelene ved å få på plass et vindkraftverk med et tilskudd av fornybar energi på inntil 111 GWh årlig produksjon.

I vurderingen har departementet vektlagt at vindkraftanlegget vil ha negativ påvirkning på naturmangfoldet, landskap og friluftsliv.

Departementet bygger på at tiltaket vil ha begrensede negative virkninger for flora og fauna. Departementet mener at de negative virkningene for gammelskog i stor grad kan begrenses gjennom detaljplanleggingen. Departementet har i den forbindelse tatt innsigelsen om turbin nr. 12 til følge ved at turbinen som er planlagt innenfor foreslåtte verneområde, flyttes ut av området.

Departementet har lagt vekt på at vindkraftverket vil utnytte allerede etablert infrastruktur som skogsveier og nett, og at det kan driftes sammen med Raskiftet vindkraftverk. Etter departementets syn anses vindkraftverket å være et godt teknisk/økonomisk gjennomførbart prosjekt innenfor elsertifikatordningen.

Videre legger departementet vekt på at vindkraftverket skal etableres i et område som allerede er mye utnyttet med skogdrift. Det er få boliger og hytter i området. Departementet har lagt vekt på at prosjektet har tilslutning fra Våler kommune.

Departementet finner at fordelene ved utbygging av Kjølberget vindkraftverk overstiger de skader og ulemper utbyggingen kan medføre. Grunnlaget etter energiloven § 3-1 for å gi konsesjon er tilstede.

4. Ekspropriasjon og forhåndstiltredelse

NVE fattet samtidig med konsesjonsvedtaket, vedtak om ekspropriasjonstillatelse etter oreigningslova, for nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av vindkraftverket, jordkabler, nettilknytning, transformatorstasjon og veinett, samt rett til nødvendig ferdsel og transport i anleggs- og driftsfasen.

Ekspropriasjonsvedtaket omfattes ikke av klagene.

Departementet vil minne om at ekspropriasjonstillatelsen gitt av NVE faller bort dersom skjønn ikke er begjært innen 1 år, jf. oreigningslova § 16. Fristen løper fra dags dato.

Departementet vil ta stilling til søknad om forhåndstiltredelse når eventuelt skjønn er begjært.

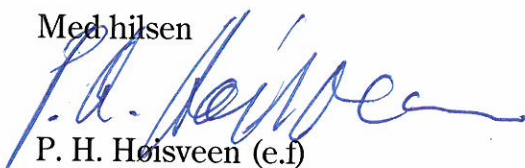
5. Konklusjon

Klagene tas ikke til følge.

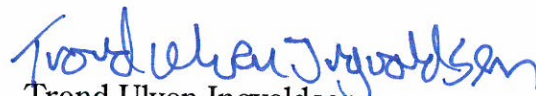
NVEs vedtak av 27. juni 2014 om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse til Kjølberget vindkraftverk stadfestes, med den endring at planområdet ved Buberget justeres slik at turbin 12 lokaliseres utenfor planlagt verneområde, jf. vedlagte kart merket "Kart foreslått verneområde og turbin nr 12".

Departementets avgjørelse kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Med hilsen

P. H. Høisveen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Trond Ulven Ingvaldsen
avdelingsdirektør

Norges vassdrags- og energidirektorat
Klima- og miljødepartementet
Statskog SF
Austri Vind DA
Snefrid Reutz-Håkenstad: kultursalongen@hotmail.com

Adresseliste

Hedmark fylkeskommune

Fylkesmannen i Hedmark

Våler kommune

Torsby kommun

Gry Schjøll Berg og Dag Trygve Hansen

Forum for natur og friluftsliv Hedmark

Norsk ornitologisk forening